

en ny sats: »(de hette) Tora och Rodvi». Förväxling av **p** och **t** förekommer sällan i runinskrifterna, och man bör därför räkna med en uttalsform *Tora*. Sannolikt är detta en smeknamnsform för *Þora*, av samma art som *Tol* (*Tolla*) för *Þorlaug*, *Tosti* för *Þorsteinn* o. a. Se Sö 179 med där citerad litteratur.

394. Sigtuna, S:t Pers ruin.

Pl. 53.

Litteratur: L 10, D 2:189. J. Bureus, *Runakänslanäs lärspan* (1599), F a 6 s. 56 n:r 67 (Bureus' egen uppteckning), s. 104 n:r 52 (Aschaneus), F a 10:2 n:r 48, F a 5 n:r 298; M. Aschaneus, F b 15, s. 18 (UFT bd 10 bil., 1925, s. 17); J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 165; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 372; F. Burman i *Nova Acta Soc. Scient. Ups.* Vol. 5 (1792), n:r 28; R. Dybeck, *Berättelse* 1858 (ATA); E. A. Björkman, *Beskrifning af S:t Pers Kyrkoruin* 1866 (ATA); P. J. Lindal, *Forskningar i Sigtuna-ängden* 1875 (ATA): UFT h. 5 (1876), s. 57; E. Wadstein i *Månadsbladet* 1891, s. 71; E. Brate, *Anteckningar* 1896 (ATA); O. Juel, *Sigtunas runstenar* (i: UFT h. 26, 1908), s. 4; E. Milles, *Berättelse över reparationsarbetena vid ruinerna i Sigtuna* 1913 (ATA); E. Floderus, *Sigtuna* (1941), s. 46.

Äldre avbildningar: Bureus, teckning (i F a 10:2); Dybeck (D 2:189); E. A. Björkman, teckning 1866 (ATA); Brate foto 1896 (ATA); Juel foto a. a. fig. 13.

Stenen är en av de två i Sigtuna, vilkas inskrifter äro upptagna av Bureus i *Runakänslanäs lärspan*. År 1612 låg den enligt Aschaneus »Vthi S. peders kyrkiodör then västre». Samma plats anges av Bureus. Runstenen finns ej omnämnd i *Ransakningarna*, och blev därför ej heller avtecknad av Hadorph och hans medhjälpare. Dybeck, som efter anvisningarna hos Burman (»in porta Templi») och Liljegren (»V. kyrkodörren») sökt den i Mariakyrkans västra dörr (i stället för i S:t Per), kunde icke återfinna den: »Den av Burman uppgifne runstenen i vestra kyrkdörren finnes nu icke» (*Berättelse* 1858). Några år senare hade han anträffat den på sin gamla plats »såsom tröskel i S:t Pers kyrkruins vestra dörr på södra sidan». E. A. Björkman har antecknat i sin beskrivning av S:t Pers ruin 1866 (ATA): »I södra dörren, fanns vid rengöringen, såsom tröskel inlagd en Runsten, af mer än vanligt hård, svartgrå stenart, hvilken sten var inmurad under sjelfva sidomurarne, och derföre icke kunnat borttagas. Inskriften är på midten afnött och oläslig, samt på norra kanten afbruten, genom stenens afkantning för att få en rätare kant mot öfriga golfstenar, hvilka dock nu äro borttagna, åtminstone närmast vestra tornet, emedan endast lös jord anträffats i grunden med en deri lagd rad af tegelstenar, hvilken synes utvisa en grafplats.» Här låg stenen ända till år 1941, då den framtogs, lagades och restes inne i kyrkoruinen, utmed södra väggen, ett stycke Ö om ingången.

Runstens ursprungliga plats är sålunda okänd. Hur länge den har legat som golvsten i västra ingången till S:t Per, där redan Bureus och Aschaneus ha iakttagit den, kan icke med säkerhet avgöras. Det behöver emellertid icke ha varit från kyrkans uppbyggande. Det visade sig vid stenens framtagande 1941, att den låg helt löst på marken och icke var inkilad i murarna. Inskriften var vid 1600-talets början ännu fullt läsbar och relativt oskadad — därom vittnar Bureus' teckning jämte hans och Aschaneus' läsningar. Detta skulle emellertid omöjligt kunnat vara fallet, om runstenen hade blivit inlagd på sin plats i ingången, då kyrkan byggdes, och sedan hade legat där oavbrutet under omkring 500 år, under den tid då kyrkan ännu var i bruk. Ett stycke är avslaget på h. sidan, sannolikt för att stenen skulle kunna passa in bättre som golvsten i ingången. En del av inskriften har därigenom gått förlorad. Stenen har ursprungligen varit mycket bredare nedtill än upptill. Så mycket är i varje fall säkert, att runstenen från början har varit en rest sten, icke en liggande gravhäll.

Blågrå sten. Höjd 2,15 m., bredd 0,95 m. Ytan är mycket hårt sliten. Ristningen är delvis utnött, delvis framträder den som svaga, mörkare skuggor på ytan. Den har huvudsakligen bestått av en runslinga, som bildat en sluten ring. Den har haft oval form med en utsvällning

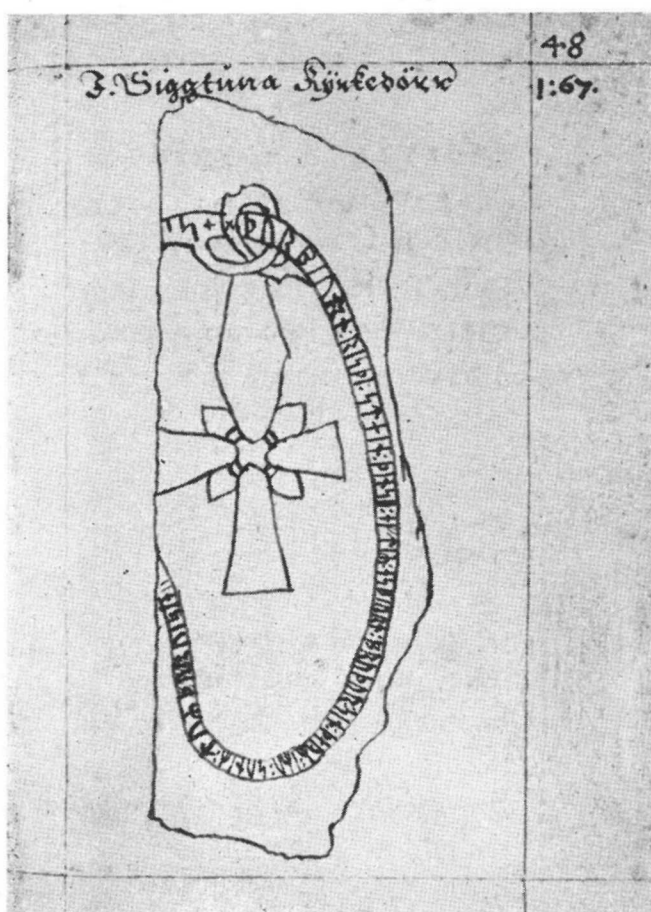

Fig. 104. U 394. Sigtuna. Efter teckning av Bureus.

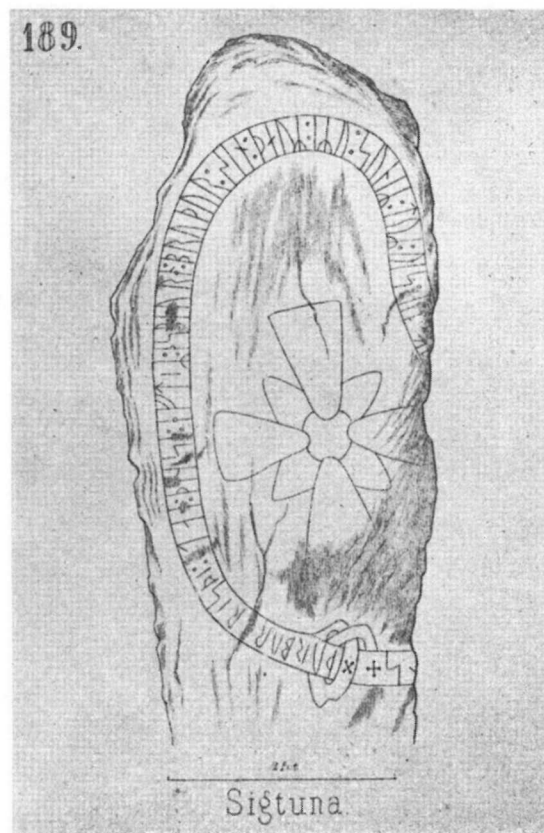

Fig. 105. U 394. Sigtuna. Efter D 2: 189.

nedtill på högra sidan, där stenen var bredare. Nedtill finnes ett litet ornament, som anger inskriftens början och slut. Innanför runslingan prydes stenen av ett kors av vanlig typ.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre läsningar):

× **pur**[biurn] : [r]ispi : [s]tain : pansi : eftir · esbiurn : brupur : sin : þaur : iru : sunir : tur : uis ·
 5 10 15 20 25 30 35 40 45 50 55 60
 i - ... [n]s +
 65

Þorbiorn ræisði stein þennsi æftir Æsbiorn, broður sinn. Þeir eru synir Dyrvis(?) i ...»

»Torbjörn reste denna sten efter Äsbiörn, sin broder. De äro söner till Dyrver(?) i ...»

Till läsningen: Inskriften börjar med ett tydligt ×. Sk mellan orden har alltid formen : De tre första runorna äro svaga, men sannolika. Av r. 4 synes endast övre delen av en hst. Därefter följer ett stycke av slingan, där allt är fullständigt utnött, med plats för 3 à 4 runor. Sedan ett tydligt sk : R. 9 är spårlöst borta. 10—13 **ispi** äro någorlunda tydliga. Intet spår av 14 **s**. 15—18 **tain** tämligen tydliga; bst i 18 **n** dock mycket svag. I 19 **þ** är hst klar, likaså nedre delen av bst. Av 20 **a** finnes nedre delen av runan med bst. 21 **n** är tämligen klar, och 22—23 **si** klara. 24 **e** är tydligt stunget, med djup prick. Övre delen av hst i 25 **f** är borta. 26—28 **tir** äro tämligen tydliga. 29 **e** är tydligt stunget, med djup prick. Av runorna 30—32 **sbi** finnas endast svaga spår; av 30 **s** endast övre stapeln, svagt; bst i 31 **b** synnerligen svag. 34—35 **rn** tydliga, bst i 35 **n** dock svag. Hela namnet kan numera ej säkert läsas. Alla runor

i de följande orden 36—44 **brupur : sin** tämligen klara. Bst i 47 **u** tydlig, ofrånkomlig; 47 **u** och 48 **r** stå dock mycket tätt. Det följande 49—56 **iru : sunir** är klart. 53 **u** synes icke vara stunget, icke heller 58 **u**. Alla runorna i namnet 57—62 **tur : uis** äro fullt säkra; de båda sista äro djupa och breda. Sk efter 59 **r** tydligt. Efter 62 **s**, som närmast följes av sk, finnas endast tre raka stavar, svagt skönjbara. Därefter absolut ingenting mera. Ytan är förstörd. 66 **s+** är tydligt. Det utgör säkerligen inskriftens slut. Sista sk är ett kors med prickar i ändan på korsarmarna.

Bureus: **purbiurn : rispi : stain : pinsa : ftir : isbiurn : brupur : sin : payr : iru : sunir : turuis** (1599), **purbiurn : rispi : stain : pinsi : eftir : esbiurn : brupur : sin : payr : iru : sunir : turpuruis · ie ... - s+** (F a 10:2). Runorna **pur** efter 57—59 **tur** äro överstrukna och bero tydligen på ett misstag. De böra sålunda utgå. Bureus' läsning av inskriften i F a 6 är fullständigt överensstämmande med teckningen i F a 10:2. F a 5 har i stället **pinsa** och **puruis**. De båda sista runorna **ie** vill Bureus supplera till **ie[ris]**. — Aschaneus (F a 6): **sā purbiurn · rispi · stain · pinsā · ftir · asbiurn · brupur · sin · payrā · iru sunir puruis**. — Dybeck: **× purbur - rispi : - ta - : pins - : eftir : esbiurn : brupur : sin : paur : iru : sunir : tur : uis · i ... ns+**. — Lindal: **purbur - rispi : stan : pinsi : eftir : esbiurn : brupur : sin : paur : iru : sunir : tur : uis : »Mycket osäkra äro runmynderna r i rispi, s i stan, sb och rn i esbiurn ... Runan r i tur är något otydlig. Efter uis kunna endast 2 stafvar utan kvistar urskiljas.»** — Brate: **× purbur : r:spi : - tan : pansi : eftir : esbiurn : brupur : sin : paur : iru : sunir : tur : uis i ris - ... ns+**. Om runorna efter 57—62 **tur : uis** anmärker Brate: 63 **i** är »fullt tydlig». Följande runa »har uppenbarligen varit r, ehuru dettas linjer synas mycket otydliga». Av därefter följande **i** »synas blott högst otydliga spår». Därpå förmodar Brate **s**, »då mellanstreckat synes tydligt och nedre stafven ock är rätt tydlig». Av följande runa synes »blott 3 em staf nedifrån». Brate förmodar, att här har stått **i risny**, liksom på U 382. Brates läsning kan emellertid icke styrkas. Ristningsytan är på det ställe, där dessa runor skola ha stått, ohjälpligt förstörd. Och det är att märka, att icke heller Bureus och Aschaneus vid 1600-talets början ha kunnat läsa mera i denna del av inskriften.

45—48 **paur** (eller **payr**) är en ovanlig skrivning för *þeir* 'de', åsyftande bröderna Torbjörn och Äsbjörn. 57—62 **tur : uis** är genitiv av ett mansnamn, sannolikt sammansatt med förleden *diur-*, *dyr-* 'djur' och samma efterled som i runsv. *Guðver* (Sö 166, 170, 217, 328), isl. *Ólver*, *Randver*, *Starkver* m. fl. Ett mansnamn *Dýrvör* är emellertid för övrigt icke belagt. Jfr namnet *tiuri* L 265 Ängvreta, Hållnäs sn.

Runorna längst ned på h. sidan 65—66 **ns**, följda av ett punktörnerat **+**, ha tillhört inskriftens slut. Man kan förmoda, att inskriften har avslutats med en bön för den dödes själ: [*Guð hialpi and ha*]**ns**.

Dybeck anmärker, att »skiljetecknen, äfvensom styngen i några runor ... äro icke huggna, utan borrade, och äfven runorna, slingorna samt korset, hvilka äro jämbreda från stenens yta till ristornas botten, som således är flat, tyckas vara gjorda med något ovanligare verktyg». Iakttagelsen är fullkomligt riktig. Själva ristningstekniken är rätt säregen, men den återfinnes hos ristaren Torbjörn, som i Sigtuna har utfört åtminstone tre runristningar, därav två signerade: U 379, 391 och 385. Visserligen skulle kunna framhållas ett och annat, som kunde tala emot attributionen av U 394 till Torbjörn: Korset har en annan form än på Torbjörns andra Sigtunaristningar. Det överensstämmer emellertid rätt nära med en korsform, som Torbjörn annars använder, särskilt på U 467. Vidare har U 394 formen **stain**, under det att Torbjörn annars genomgående tecknar **stein**, och inskriften skiljer konsekvent mellan **r** och **r** (**eftir**, **paur**, **iru**, **sunir**, **tur : uis**), vilket är emot Torbjörns vanor (**kiltar** U 379, **pesar** U 391). Dessa omständigheter äro dock icke avgörande, och det finns, utom den karakteristiska ristningstekniken, flera andra drag, som synas vittna om ristaren Torbjörn: den enkla ornamentiken, med endast ett förkrympt och alldeles onödigt kopplingsband nedtill; skiljetecknen: **×** vid inskriftens början, **:** mellan orden; den mycket kompakta följderna av runor inom slingan. Det föreligger då den möjligheten, att den Torbjörn, som har rest U 394 till minne av sin broder, kan vara identisk med ristaren själv.